ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ: ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ: Η ΜΙΧΤΗ

νὰ χτίσουμε μιὰ καινούρια γλώσσα, παρὰ νὰ γκρεμίσουμε τὴν παλιά. Οἱ διάφοροι χτίστες, ποὺ ὑψώνουνε τὰ μιστριά τους κ' ἐπιμένουνε σώνει καὶ καλὰ νὰ μᾶς χτίσουνε μὲ τὸ στανειὸ σπίτι γιὰ νὰ καθήσουμε, καλὸ εἶναι νὰ περιορίσουνε τὴ δημιουργική τους ὁρμή. Τοὺς εὐχαριστοῦμε, μὰ δὲν ἀποφασίσαμε ἀκόμα νὰ χτίσουμε τὸ σπίτι μας. Τὸ σκέδιο τὸ θέλουμε ἐπιστημονικό, τέλειο, ὄχι τσούσικο, γιὰ νὰ ἱκανοποιεῖ ὅλες τὶς ἀνάγκες μας καὶ νὰ εὐχαριστεῖ τὴν αἰστητική μας, καὶ τὸ σκέδιο αὐτὸ θὰ μᾶς τὸ δώσει ὁ Πρωτομάστορας, ὁ Λαός, μαζὶ μὲ τοὺς κορυφαίους ἐπιστήμονές του καὶ τοὺς κορυφαίους λογοτέχνες, ποὺ γνωμίσανε τὴν ψυχή τους.

Ἡ λύση θὰ ρθεῖ μοναχή της, μὲ φυσικὸ τρόπο.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΤΑΙΡΙ ΠΟΥ ΑΜΑΡΤΗΣΕ

Κ'εἶπαν: «νὰ πάμε νὰ πνιγοῦμε στάντικρυνὸ πλατὺ ποτάμι
δὲ μᾶς σχωρνάει τὴν ἁμαρτία κόσμος μὲ τόση ἀπονιά,
νούφαρα θὰ μᾶς γίνουν στρῶμα καὶ μοιρολόγια τὸ καλάμι
θὰ λέγει. κ'ἔτσι δὲ θἀκοῦμε καὶ τὴ στριγγιὰ κακογλωσσιά».

Καὶ ξεκινήσανε τρεχάτοι καὶ σύρανε ἐκεῖ ὁλοῖσια
στὸ πράσινο ὄχτο σταματῆσαν κ' εἶδαν θλιμμένοι τὰ νερά,
πουλιὰ τριγύρω καὶ λουλούδια στήνανε ξώφρενα μεθύσια
κιάφτοι καθῆσαν στὸ χορτάρι, τὰ χέρια σφίγγοντας γερά.

Τὰ μάτια τους εἶχαν καρφώσει στύρμητικό, τὸ μπλάβο ρέμα
ποὺ μέσα του ἤθελαν νὰ πνίξουν τὴ νιότη τους καὶ τὴν ὁρμὴ
γιὰ τὴ στραβὴ τοῦ κόσμου γνώμη, γιὰ τὸ δικέφαλο τὸ ψέμμα
κ' ἔγειρε ἡ νιὰ σὰ βουρκωμένη τὸ φιλντισένιο της κορμί.

Μὰ ὁ νιὸς τὴ φίλησε μὲ βιάση στὰ χείλη τὰ γαρουφαλένια,
τὴ σήκωσε μ' ὁρμὴ περίσσια, στὸ δάσο ἐκεῖ τὸ ἐρημικὸ
τὴ φέρνει καὶ τὴν ἀποθέτει, μὲ ξέχωρη φροντίδα κ' ἔννοια,
στὴ γέρικη φτελιὰ ἀποκάτω, σἀνθινο στρῶμα μαγικό

«Ἄκου, γλυκειά μου, τὴν ἀγάπη, τῆς σιγολέγει, ἐδῶ γιορτάζει
νά, κοίταξε κ' οἱ πεταλοῦδες στήσανε γύρω μας χορὸ
μ'ὁρμὴ πολλὴ κυλάει τὸ ρέμα--ὤ; ἄσε τὸν κόσμον κ'ἄς φωνάζει-
καὶ νὰ πνιγοῦμε δὲ μᾶς δίνει χρυσὴ μου Ἀγάπη τὸν καιρό».

Σμύρνη ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓΙΣΚΑΚΗ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΔΕΚΟΧΤΩ

Τἀριθμητικὰ στὴ νέα Ἑλληνικὴ ὅταν ἐκφράζουνε μαζὶ δεκάδα καὶ μονάδα, τὰ λέμε στὴ σειρὰ κατὰ παράθεση, κιὄχι κατὰ σύνθεση.

Τὰ δύο πρῶτα τὰ λέμε ἀρχαιόπρεπα· δηλ. πρῶτα τὴ μονάδα κύστερα τὴ δεκάδα: ἕ ν τ ε κ α (ι - d), δηλ. μὲ τὴν ἀρχαία προφορὰ τοῦ ὁ, ποὺ μᾶς τὴ φύλαξε ἀχάλαστη τὸ προηγούμενο μυτόπνοο (Γραμμ. Φιλην. § 274) — καὶ: δ ώ δ ε κ α, δηλ. δυώδεκα μὲ τὴν ἀρχαία συναλοιφή.

Τἀποδέλοιπα τὰ λέμε μὲ νεότερο τρόπο ἐκφέροντας πρῶτα τὴ δεκάδα κύστερα τὴ μονάδα. λ. χ. «δεκατρία», «δεκαπέντε» κτλ. Κἐκεῖ ποὺ ἡ ἀκόλουθούσα μονάδα ἀρχίζει ἀπὸ φωνητικὸ φτόγγο, γίνεται ὁ κανονικὸς συντραβηγμὸς (κράση, συναίρεση) τοῦ ἀρχικοῦ ἀφτουνοῦ φωνήεντου ἀπὸ τὸν ἀμέσως προηγούμενο α (τελικὸ τοῦ δ έ κ α) τὸν πιὸ δυνατὸ ἀπ' ὅλους, λ. χ. «δεκα-έξη—δεκάξη, δεκα-εφτὰ—δεκαφτά, δεκα-εννιὰ—δεκαννιά. (Γραμμ. Φιλην. § 75 καὶ Νουμᾶ ἀριθ. 335-6). Μόνο στὸ δεκα-οχτὼ παραστρατάει ὁ κανόνας καὶ κάνει: δεκΟχτὼ ἀντὶς δεκαχτὼ (ποὺ θὰ εἶτανε τὸ κανονικό).

*Τὸ παραστράτημα ἀφτὸ φωνητικὰ βέβαια δὲν ξηγέται. Θὰ τὸ ξηγήσουμε Ψυχολογικά. Ἐδῶ ἐπιδρᾶ ἡ ἀναλογία τοῦ συνθετικοῦ φωνήεντου. Ἐπειδὴ δηλ. τὸ ο θεωριέται καθαφτὸ ὁ συνεδετικὸς φτόγγος τῶ δυὸ συνθετικῶν (Γραμμ. Φιλήν. σελ. 126, ς'.), ὅπως εἶπαν οἱ ἀρχαῖοι: λογχΟφόρος ἀντὶς λογχηφόρος (πρβλ. νικη-φόρος), ἡμερΟδρόμος, ἀντὶς ἡμερα-δρόμος (πρβλ. ἀγορα-νόμος) κτλ. ἔτσι εἶπανε κάπου κοί νεότεροι: δεκΟφραγκο ἀντὶς δεκά-φραγκο, καὶ λοιπὸν καὶ δεκΟχτὼ ἀντὶς * δεκαχτὼ (παράβαλε: χαμόμηλα ἀντὶς χαμαίμηλα, ζευγολάτης ἀντὶς ζευγηλάτης κτλ. καὶ πιὸ ἀνάλογο στὴν περίσταση τὸ Ροδίτικο: πρωτορμάτωσε ἀντὶς πρωταρμάτωσε).*

Στὸ δ ε κ ο χ τ ὼ καταλόνεσε ὁ τύπος μὲ ό, βοηθώντας καὶ τὸ ἀρχικὸ ο τοῦ ἁπλοῦ ὀ χ τ ὼ ποὺ εἶναι πιὸ ἁπλοχωρεμένο μέσ' στὴ ψυχή μας καὶ διατηριέται ἀνάλλαγο, γιατὶ στηρίζεται ἀπὸ τῆς ἀκόλουθης συλλαβῆς τὸν ἴδιο φτόγγο ώ, ποῦναι καὶ τονούμενος, μὲ τὸ νόμο τῆς φωνοσυρμῆς (Γρ. Φιλ. 289).

Στὰ δ ε κ α φ τ ὰ, δ ε κ α ν ν ι ὰ, ποὺ ὁ ἀκόλουθος φωνητικὸς φτόγγος εἶναι ἀ τονούμενο, στήριξε καὶ κράτησε καθ' τὸ τελικὸ α τοῦ πρώτου συνθετικοῦ: δ ε κ α.

Στὰ δ ε κ α έ ξ η, ἀφοῦ ἀφομοιώθηκε τὸ τονούμενο έ σὲ α (Γραμμ. Φιλ. σελ. 547) δ ε κ α ά ξ η καὶ γίναν' τὰ δυὸ α ἕνα: δ ε κ ά ξ η φυσικὰ ἔμεινε τὸ τονούμενο α, γιατὶ κανένα ἄλλο ο οὔτε τονισμένο οὔτε ἄτονο δὲν ὑπάρχει νὰ στηρίξει τὸ συνθετικὸ ο, ποὺ στὰ ἀριθμητικὰ δὲν ἁπλογώσεσε ἀκόμα, γιατὶ ἐτοῦτα εἶναι καὶ ξεχωριστὰ τὸ καθένα τους σὲ μεγάλη χρήση ὥστε μένουν ἀτόφυα μέσ' στὴν ψυχή μας.

Ὁ κ. Χατζηδάκης τὸ ξηγάει ἀφτὸ τὸ παραστράτημα, πὼς τάχα ἐδῶ γίνεται, λέει, ἡ ἀναλογία (!) ἔνθλιψη. καὶ τὸ γράφει: δ ε κ' ὀ χ τ ὼ. (ΜΝΕ, β', 494). Μὰ γιατὶ δὰ στὸ δ ε κ ο χ τ ὼ μονάχα νὰ γίνεται ἀφτὴ ἡ ἀναλογία ἔνθλιψη κιὄχι καὶ στὰ: δεκάξη, δεκαφτά, δεκαννιά;

Οὔτε καὶ τὸ Ἰκαριώτικο ἀ π Ε σ π ε ρ ί τ η ς (μὲ ε) ἀντὶς τὸ κοινὸ ἀ π ο σ π ε ρ ί τ η ς (μὲ ο) τόνε σώζει. ποὺ τὸ θέλει κιἀφτὸ ἀναλογία ἔνθλιψη, γιατὶ τότε θἀκαμνε: ἀ φ ε σ π ε ρ ί τ η ς (μὲ φ), νομίζω. Τὸ ἀ π ε σ π ε ρ ί τ η ς τὸ λένε ἔτσι στὴν Ἰκαριὰ (μὲ ε). γιατὶ καὶ τὴ σκέτη τὴν ποόθεση ἀ π ὸ τὴ λένε ἀ π ὲ (μὲ ε). ὅπως καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους τόπους λένε λ.χ. «ἀ π ὲ τὸ σπίτι, ἀ π ὲ μένα». (ὄχι «ἀ π' ἐμένα»). Κἐκεῖνε (ἀ) π ὲ κατὰ τὶς ἄλλες, (ε ἰ) σ ὲ καὶ μ ὲ. Στὴν Ἀστάκη ἔνινε σκέτη π ὲ. κἐγεῖ ἀντικαταστήσει σκεδὸν τὴ μ ὲ λ.χ «πάνε πὲ τὸ γουλιάρι» ἀντὶς: «μὲ τὸ γουλιάρι». Ἔτσι ἄκουσα καὶ στὴ Σαρακίνα.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ